J. Vandersmissen
reserve-kapitein der artillerie

Tegen wie vechten wij nu eigenlijk?

In 1982 vermocht ik de lezers van de Militaire Spectator te vermoeien met mijn visie op de wijze waarop de Nederlandse defensiebegroting het beste kon worden gebruikt.[1] Taakverdeling binnen de NAVO, minder belang hechten aan de Centrale sector en, voor Nederland, meer aandacht voor de marine en, eventueel in de Centrale sector in te zetten, mariniers, stonden in mijn proza centraal. De toenmalige hoofdredacteur, bgen b.d. Walthuis, plaatste de kanttekening sommige van mijn suggesties naïef te vinden. Zeker na vijf jaren schaar ik mij achter hem. Het probleem met strategische aangelegenheden is dat, naarmate men meer erover leest en beter erin thuisraakt, de inzichten dreigen te verschuiven.
Uit hoofde van mijn werk in recente jaren zeer intensief de strategie ingedoken zijnde, ben ik gestoten op rode lijnen die het wellicht verdienen andermaal op het netvlies van MS-lezers te worden geprojecteerd.

Ik zal eerst de problemen schetsen die het NAVO-leven verzuren bij het conventioneel stoppen van de Russen in de Centrale sector en daaromheen; vervolgens zullen de antwoorden daarop, zoals de NAVO zich die voorstelt, aan bod komen en ten slotte zal, via een bloedstollend scenario, een aantal suggesties de revue passeren om zwakke plekken te versterken. Jargon en afkortingen zullen niet worden geschuwd. Kortheidshalve zullen gecompliceerde situaties in forse halen worden neergezet; men vergeve mij de hier en daar wellicht boude passages die daarvan het gevolg zijn.

De VS en de Koude oorlog

Allereerst dient te worden vastgesteld dat de wijze waarop NAVO en Warschau-Pact in Centraal-Europa tegenover elkaar liggen een Europese uitvinding is; te vaak wordt in bepaalde kringen de Verenigde Staten verweten dat zij de Koude oorlog hebben uitgevonden. Nadat zij twee keer in volstrekt idiote Europese massamoordpartijen waren meegesleurd, hadden de Amerikanen tegen het einde van de Tweede Wereldoorlog absoluut geen trek zich door middel van vaste verdragen andermaal te verbinden met het oude continent. Het was Stalins opdringerigheid die al tijdens de Tweede Wereldoorlog de regeringen-in-ballingschap in Londen benauwd maakte. Zelfs de neutralistische Noren voerden in 1943 een kortstondige campagne voor een Atlantisch bondgenootschap; toen Britten noch Amerikanen dat serieus namen stopten ze weer ermee. Communistische machinaties vanaf 1945 overtuigden iedereen ervan dat enig tegenwicht van beschaafde landen geen kwaad kon. Zo vonden Frankrijk, de Benelux en het Verenigd Koninkrijk elkaar in het verdrag van Brussel (1948), dat voorzag in collectieve defensie binnen het VN-charter en was opgesteld naar het voorbeeld van het verdrag van Rio de Janeiro. Een jaar eerder hadden Frankrijk en Engeland het Verdrag van Duinkerken gesloten; de Benelux was daarvoor ook uitgenodigd maar wenste een ander verdrag omdat „Duinkerken" volgens Paul Henri Spaak op de verkeerde vijand, i.c. Duitsland, mikte. Hij vond daarin John D. Hickerson, directeur van het (US) State Department's Office of European Affairs, aan zijn zijde. De Britse minister van buitenlandse zaken, Ernest Bevin, was in die tijd al druk doende zijn Amerikaanse collega, George Marshall, bij de Europese defensie te betrekken, maar die hield de boot af: alhoewel Hickersons steun-op-afstand werd toegestaan stond Marshall op het standpunt dat de Europeanen eerst maar eens moesten laten zien dat ze hun eigen zaken konden regelen. Vóór de presidentsverkiezingen van 1948 durfde de Regering

[1] *Mil. Spect.* **151**(1982)(7)285; voorts (10)473, 476 en (11)518, 521.

Truman isolationistische Congresleden niet tegen de haren in te strijken.
Pas na Trumans verkiezing kreeg Bevins gelobby merkbaar effect en mede dank zij de positieve steun van senator Vandenberg en John Foster Dulles ontstond een sfeer waarin het NAVO-verdrag kon worden voorgekookt. Door het verschil tussen de Europeanen, met name Frankrijk (!), die een zo langdurig en bindend mogelijk verdrag eruit wensten te slepen, en de Amerikanen, die vreesden een al te innig contract nooit door het Congres te kunnen sleuren, kostte het nogal wat moeite Artikel 5 van het NAVO-verdrag op voor ieder acceptabele wijze te formuleren. Het werd:

(. . .) an armed attack against one or more (. . .) shall be considered an attack against them all and (. . .) that each (. . .) will assist the Party or Parties so attacked by taking forthwith, individually and in concert with the other Parties, such action *as it deems necessary* including the use of armed force, to restore and maintain the security of the North Atlantic area.[2]

De (door mij) gecursiveerde passage heeft terecht enig (voortdurend) onbehagen bij Europese leiders teweeggebracht, hetgeen ook weer het Europese verlangen naar Amerikaanse middellangeafstandswapens op Europees grondgebied verklaart.
Ervan uitgaande dat geen Amerikaanse president erover zal piekeren het onheil van een Sovjetrussische strategische kernaanval over zijn land en volk af te roepen in het belang van een notoir ruziezoekend Europa, kan men zich afvragen wat kruisraketten op land voor oplossing bieden. Volgens mij versterken ze slechts het verschil van inzicht dat aan beide zijden van de oceaan bestaat over de Amerikaanse atoomparaplu: wij hopen dat *over* die paraplu *heen* de supermachten elkaar zullen bestoken, terwijl de Amerikanen het meer zien als iets *waarbinnen* Europese vechtersbazen hun problemen oplossen. Waarschijnlijk is een eigen Europese kernmacht en zo mogelijk steun van Amerikaanse SLCM's en de vele kruisraketten aan boord van Amerikaanse oppervlakteschepen (Ticonderoga-, Spruance- en Iowa-klasse) een veiliger propositie; maar dat als niet onbelangrijk terzijde.
Ik volsta met de vaststelling dat de Amerikanen op uitdrukkelijk Europees verzoek bij de tweespalt tussen oost en west in Europa zijn betrokken, alle Sovjetrussische „PR" en ander modieus anti-Amerikanisme ten spijt.

Europese Emmentaler in Centrale sector

Wat de voorgeschiedenis ook moge zijn geweest: tot op de dag van vandaag staan Warschau-Pact en NAVO tot de tanden gewapend tegenover elkaar. Wel mag uit de geschiedenis de indicatie worden geput dat de SU kennelijk niet geheel wars zou zijn van verzwakking, zo niet verwijdering, van het westerse bruggehoofd uit West-Europa. Alhoewel dat sentiment wordt verkocht als voortgekomen uit de Russische angst voor Napoleon en Hitler, moet toch enige achterdocht worden gekoesterd. Sinds Iwan de Verschrikkelijke hebben de Russen alleen maar gewonnen bij oorlogen, enkele regiefouten in 1917 daargelaten. Natuurlijk kan dat allemaal wel worden verklaard uit de angst voor omsingeling, maar de vraag welt dan op: wanneer houden zij op zich omsingeld te voelen? Het antwoord op die vraag inspireert tot een krachtige Europese defensie.
Of begrijpelijke angst dan wel het intrinsiek paranoïde karakter van een absolutistische dictatuur eraan ten grondslag ligt maakt niet zoveel uit; een, ook door de Russen niet ontkend, feit is dat het Warschau-Pact een doctrine koestert waarin aanval de beste verdediging is. Waar ons dappere legerkorps elke oefening besteedt aan vertragen, beoefenen *zij* de gang voorwaarts, en wel zo snel mogelijk. De redenering is dat, indien een oorlog in Europa *onvermijdelijk* mocht zijn — wat de meest stupide manier is om over oorlog te denken — de commandovoering en nucleaire inzetmiddelen van de NAVO zó snel moeten worden opgerold dat het Westen niet de tijd krijgt tot inzet van atoomwapens te besluiten.

Uitgaande van het verschil in krachtsverhouding *in vredestijd* in *Armoured-Division Equivalents* (ADE's), zoals becijferd door William Mako van het Brookings Instituut — NAVO 1 tegen Warschau-Pact 1,2 — zijn de Russen niet sterk genoeg voor een „standing start". Enkele omstandigheden werken echter in hun voordeel: er zit een aantal bekende zwakke plekken in de NAVO-defensie in de Centrale sector, met name het Neder-

[2] Voor dit gedeelte veel opgestoken uit *NATO's anxious birth*, door A. de Staercke en anderen die allen aan de wieg van ons bondgenootschap stonden (red. N. Sherwen; Londen, 1985).

landse Lk-vak, en gevreesd moet worden dat waarschuwingstijd en reactietijd bij de NAVO oncomfortabel ver uiteen zullen liggen.
De gebeurtenissen sinds 1949 in Europa geven weinig hoop op een alerte NAVO, zeker niet sinds het bondgenootschap is uitgebreid met leden die op zijn zachtst gezegd sterk van de overige leden afwijkende belangen hebben (om niet te schrijven: elkaar als grootste vijand zien, zoals Griekenland en Turkije). De ervaring heeft geleerd dat de Russen in Oost-Europa in feite geheel vrij spel hebben: tijdens Hongarije 1956 stond de Britse verrekijker op Suez, tijdens Tsjecho-Slowakije 1967 en de ,,remote control"-onderdrukking van Polen in 1982 was de NAVO te verdeeld om tot effectieve actie te komen. De duidelijkste kloof loopt in het bondgenootschap tussen de leden die menen het grootste belang te hebben bij ontspanning en zij die menen dat men met de Russen slechts zaken kan doen uit een positie van kracht. Overigens wordt het gelijk van de tweede school door steeds minder deskundigen ontkend.

Een ander probleem voor de NAVO is de ongelukkige samenloop van noodzakelijke troepenverplaatsingen om een front op sterkte te brengen, en de huiver dat mobilisatie een ,,self-fulfilling prophecy" zal blijken. Ook indien grootscheepse troepenverplaatsingen in het Oostblok aanleiding tot achterdocht zouden kunnen zijn, zal dat waarschijnlijk niet leiden tot grootscheepse mobilisatie aan NAVO-zijde. Ik heb ooit voor de VPRO-radio vastgesteld dat de NAVO pas mobiliseert als de eerste Rus over de Elbe roeit en ik sta daar nog altijd achter. In die situatie zou het Warschau-Pact wèl een overwicht kunnen opbouwen. Het optreden in Operational Manoeuvre Groups (OMG's) en de groeiende nadruk op luchtmobiele inzet in combinatie met een (waarschijnlijk) luchtoverwicht, wijzen allemaal in de richting van een overrompelingsstrategie. Deze heeft des te meer kans van slagen dank zij de zwakke plekken in het front van de NAVO.
In een uitstekende ,,special" over het Centrale front schreef de ,,Economist" over de Nederlandse bijdrage:

The northernmost ground unit is the First Dutch Corps. It is dangerously under strength and the weakest link on the entire central front. It consists of two mechanised divisions of three brigades each, but only one brigade, one reconnaissance battalion and a few corps troops (some 5,500 men all told) are in West Germany. Even the corps headquarters is in Holland. There is no way this single Dutch brigade could defend the Dutch sector with its 60-kilometre frontage. Like the Belgians, the Dutch troops have a long way to go to reach their defensive positions; even the one brigade in Germany must move nearly 100 kilometres. One of the saving graces of the Dutch army, however, is that it has a powerful artillery force, composed almost entirely of modern 155 mm guns (as are the German and American armies); both the British and the Belgian corps are still heavily dependent on obsolescent 105 mm and 175 mm guns.[3]

Het is natuurlijk flauw van die Britten om onze 5e Divisie onder het kleed te vegen, maar de visie van de Economist geeft frank weer wat onze bondgenoten, ontdaan van politieke beleefd- en voorzichtigheden, van ons denken. Met slechts 12% van de troepen die nodig zijn voor de verdediging van het legerkorpsvak op 90 km achter het front, de rest op gemiddeld 350 km erachter en voor een belangrijk deel nog te mobiliseren, past de grootste onrust over onze tijdige inzetbaarheid in een overrompelingsoorlog (en dat is het enige scenario waarin de Russen iets hopen te bereiken). Mocht zo'n ,,Blitzkrieg"-scenario in gang worden gezet, dan mag worden aangenomen dat het Warschau-Pact het meent, en dat ontregeling van het achterland en interdictie op aanvoerroutes enz. moeten worden verwacht. Verdediging van het mobiliserende legerkorps wordt vrijwel geheel overgelaten aan mobilisabele eenheden; luchtverdediging van belangrijke objecten zoals havens en kazernes is niet tot nauwelijks geregeld.

Langdurig scenario

Het obligate gejuich van politici bij een geslaagde oefening ,,Donderslag" ten spijt: de Nederlandse defensie-inspanning is uitsluitend berekend op een scenario waarin de internationale spanning zich langzaam opbouwt en de NAVO tijdig mobiliseert. In vergelijkbare mate geldt dat ook voor de Belgen. De Duitsers, Amerikanen en Britten zitten verhoudingsgewijs aanzienlijk sterker in de middelen om een eerste klap op te vangen.
In feite geldt de nadruk op een langdurig oorlogsscenario ook voor de zeestrijdkrachten. In geval van oplopende spanning zullen zeestrijdkrachten en mariniers van de VS, Canada, Engeland en Nederland zich noordwaarts begeven, waar de defen-

[3] The sentry at the gate, a survey of NATO's central front. *Economist* (1986)(30 aug.).

sie van noord-Noorwegen zal worden versterkt en de Rode vloot zal worden tegengehouden in de Greenland-Iceland-Norway (GIN)-gap. Zulks om te voorkomen dat zij de Atlantische SLOC's (Sea lines of communication) zullen bedreigen. Vanaf de Noorse vliegvelden zijn die SLOC's met lange-afstandsvliegtuigen te bestrijken en die mogelijkheid moet de Russen worden ontzegd. Nederlandse, Duitse, Deense, Noorse en Engelse zeestrijdkrachten hebben zich hoofdzakelijk toegelegd op onderzeebootbestrijding en zullen zich daarmee in de Noordatlantische Oceaan onledig houden.

Door die nadruk op de Atlantische Oceaan hebben de Europese NAVO-leden geen middelen om in de Baltic *sea control* uit te oefenen; het Warschau-Pact heeft er een overwicht van ongeveer 3:1 en beheerst daarmee de noordflank van de Centrale sector volledig, terwijl de weg naar Zweden, en daarmee naar Noorwegen, alleen door de Zweden kan worden verdedigd. Dat die weg al wordt verkend blijkt uit de onbeschaamde activiteiten van Sovjetrussische onderzeeboten op de Zweedse kust. Kortom: ook hier geen aandacht voor het waarschijnlijkste ,,Blitzkrieg"-scenario maar voor een langdurige oorlog.
Indien een Russisch bliksemoffensief vastloopt op de NAVO-defensie of indien van het begin af door de Russen een langzame omsingelingstactiek zou worden toegepast, is inderdaad het belang van noord-Noorwegen zeer groot. Ervan uitgaande dat Amerikaanse zeestrijdkrachten en vrachtschepen met voorraden om het Europese front op de been te houden pas uiterlijk twee weken na het besluit tot mobilisatie in Europa kunnen aankomen, komen ze in de Russische bliksemopzet echter te laat: binnen twee weken moet een fait accompli worden bereikt waarin de NAVO-bevelsstructuur en mogelijkheid tot kernwapeninzet zijn uitgeschakeld. Gelukt dat niet dan zijn de aangevoerde voorraden zeer welkom, ook al houdt niemand zich bezig met de vraag of de Amerikanen zo gauw de spullen bij elkaar kunnen fabriceren om in die schepen te stoppen.
Een lichtpunt is dat in elk geval de Amerikaanse marine mag worden geacht ruimschoots op tijd aanwezig te zijn. In de woorden van captain Linton F. Brooks (USN) in zijn verdediging van de American Maritime Strategy:

Early forward fleet movements demonstrate that the Soviets will be able neither to cut off Europe from the US nor to draw down remote theatres to reinforce Europe. Thus, they must quickly win in Europe or not at all. Since (. . .) the Soviets probably cannot win quickly, their remaining choice is not to attack at all.

Deliberate horizontal escalation, sea control en *peacetime deterrence* als bouwstenen onder de Maritime Strategy. Een goede reden voor de Amerikanen om niet op hun Europese bondgenoten te wachten met actie formuleert Brooks als volgt:

Early forward fleet movements (. . .) not only can be done in advance of NATO as a body recognizing the extent of a crisis, but also may serve a pump priming function in convincing allies to act.

Ook de zeekapitein koestert dus weinig vertrouwen in de besluitvaardigheid van de NAVO in dezen.[4]

Een volledige bespreking van de Amerikaanse maritieme strategie zal hier achterwege worden gelaten; het ,,Marineblad" staat er bol van en de geïnteresseerde lezer kan daar zijn hart ophalen. Hier volsta ik met aan te geven wat de Amerikanen in Europese noordelijke wateren hopen te doen. In de retoriek zoals die tot nu toe naar buiten is gekomen zijn de plannen niet voor de poes.[5] Alweer in de woorden van captain Brooks:

Should deterrence fail, a second phase, seizing the initiative, comes into play. The object is establishment of sea control in key areas as forward and as rapidly as possible. US and allied Anti-Submarine Warfare (ASW) forces will wage an aggressive campaign against all Soviet submarines, including ballistic missile submarines (SSBNs). Carrier battle forces will fight their way into the Norwegian Sea, Eastern Mediterranean, and Pacific approaches to the Soviet Union.[6]

Aangezien de Maritime Strategy vooral is geformuleerd om de marinebegroting, met name de ,,600-ships navy" van Secretary of the Navy John F. Lehman Jr., door het congres te sleuren, mogen wij aannemen dat de Amerikanen de spullen voor al dit dappers zullen verwerven. De US Navy wordt georganiseerd rond vijftien grote aanvalsvliegdekschepen en vier gereanimeerde slagschepen, dat alles voorzien van een indrukwekkend scherm bestaande uit onder meer 27 Ticonderogakruisers en 62 Spruance-destroyers, alle met o.a. kruisraketten aan boord. De vraag is echter of de

[4] L. F. Brooks — *Int. Security* (herfst 1986).
[5] The maritime strategy. *Naval Proc. J. US Naval Inst.* (1986)(1).
[6] Brooks ([4]).

VS zich werkelijk met de dure vliegdekschepen (meer dan $ 3,5 miljard per stuk) in een gebied zullen wagen waar de Russen de kans hebben op luchtoverwicht en waar Russische onderzeeboten kunnen worden verwacht. Die kwetsbaarheid is voor de US Navy de reden om de ,,shallow seas" geheel aan de Europese bondgenoten over te laten (die daarvoor niets voelen; zie onder). In feite beweren de marineplanners niet minder dan dat ze de Russen in het hol van de leeuw, het schiereiland Kola, aan het kleed zullen komen om hun SSBN's te grazen te nemen (,,counterforce coercion"), in de hoop daarmee de Russen te dwingen het in Europa rustig aan te doen.

Een noordflank te ver

Houden de Amerikanen zich onledig met *offensive sea control*, de Europese NAVO-marines hebben zich geheel toegelegd op *defensive sea control* en bestaan voornamelijk uit gespecialiseerde ASW-eenheden met geringe AAW (Anti-Air Warfare)-capaciteit en nogal rudimentaire bewapening tegen oppervlaktedoelen. De bulk van de vloten van Nederland, Engeland en Duitsland bestaat uit fregatten van rond de 3500 ton. Deze zijn zo klein en economisch mogelijk; de Noordatlantische Oceaan is echter een zwaar zeegebied, waar een S-fregat in de winter gedurende slechts 25% van de tijd mag hopen meer dan 24 knopen te kunnen varen.

Het Atlantische werk zal voornamelijk bestaan uit barrière-operaties in de GIN-gap en waarschijnlijk ook één of andere vorm van konvooibescherming. Over het nut van konvooien verschillen de deskundigen van inzicht; sommigen menen dat de voorwaartse verdediging in de Noorse zee en de GIN-gap de Rode onderzeeboten wel zullen stoppen. Aangezien bij de ruim 200 Russische aanvalsonderzeeboten de 40 U-boten van Hitler aan het begin van de Tweede Wereldoorlog op de schutterij van Lutjewier lijken en bovendien de luchtdreiging sinds de Tweede Wereldoorlog veel belangrijker is geworden, zijn er anderen die menen dat actieve ASW- en AAW-bescherming van GHV-schepen met essentiële lading voor het front niet achterwege mag blijven. Voor die taak zijn 3500-tonsfregatten echter te klein; die houden een 20 knopen stomende containerboot in de winter niet bij, laat staan dat ze, heldendaden verrichtend, rondjes eromheen snellen.

Om Noorwegen te redden gaan onder andere onze mariniers naar het barre noorden, in samenwerking met de Britten, de Amerikanen en de Canadezen. Onze mariniers hebben geen eigen vervoer, wel sneeuwscooters. De Russen kunnen in dat gebied twee gemechaniseerde legers op de been brengen met speciaal voor het gebied toegeruste voertuigen. Hun lichte bewapening maakt onze mariniers ongeschikt om ze voor iets anders in te zetten dan gespecialiseerde commandoacties. Slechts het Amerikaanse Marine Corps is deugdelijk uitgerust voor moderne oorlogvoering.

In weerwil van de vrome taal in Conmarops en het TRI-MNC Maritime Support document (de ,,zilte uitdraai" van het CMF), waarin wel degelijk wordt voorzien in een marinetaak bij de verdediging van de Baltic, hebben de Europese marines daarvoor de spullen niet. Het inzetten van gespecialiseerde ASW-fregatten in een gebied waar vooral de oppervlakte- en luchtdreigingen het grootst zijn is niet zo wijs. Bovendien: wat zouden die NAVO-schepen er anders moeten doen dan het ondersteunen van de operaties in de Centrale sector? Dat doe je niet met dieptebommen maar met raketten en amfibische eenheden.

Accepteren wij dat een ,,Blitzkrieg" in Europa het waarschijnlijkst is, dan wordt de nadruk op ASW pas interessant tegen de tijd dat het front is vastgelopen, wat weer niet waarschijnlijk is omdat de NAVO ook te land wishful plant op zeeën aan reactietijd, die juist weer strijdig zijn met de idee van een bliksemoffensief. Slaagt een ,,Blitzkrieg" in zoverre dat men wel snel doorstoot maar de NAVO zowaar toch nog kernwapens kan inzetten dan is Europa er niet meer tegen de tijd dat ,,Sealift" op gang is gekomen.

Prioriteit van schaarse middelen

Het openbaar ventileren van zorgen over de Europese defensie is ook in militaire kring in de mode geraakt met het aantreden van generaal Bernard Rogers als Saceur. Eén van zijn stokpaarden is de Follow-on Forces Attack-conceptie, hetgeen niet anders is dan oude wijn (,,interdiction controlée") in nieuwe zakken. De àl te revolutionaire praat over het aangrijpen van doelen op meer dan 100

km achter het front is al aardig tot rust gekomen; tegenwoordig zijn we weer heel blij met 50 km. Er zijn ook mensen die zich afvragen of het erg verstandig is veel geld uit te trekken voor acties achter het front als je al niet voldoende hebt om het front zèlf tegen te houden. Ook ,,Emerging technologies" (ET's) doen het uitstekend, doch men vergeet daarbij dat wij nog niet helemaal erin zijn geslaagd de reeds lang ,,ge-emergde" technology dienstplichtbestendig te krijgen; men denke slechts aan de prtl.
Ten opzichte van het Warschau-Pact heeft het Westen uiteraard een aantal nadelen:

— defensiebegrotingen worden democratisch getoetst en zijn dus aan een zeker maximum gebonden (veel meer dan nu zit er nergens in);
— materieel wordt in onderlinge concurrentie geproduceerd waarbij de lidstaten hun eigen industrieën om het hardst protegeren, zodat R&D-kosten relatief hoog, de series relatief klein en de produkten te duur zijn;
— de noodzaak de begroting jaarlijks door het parlement te sleuren verplicht de krijgsmachtdelen met elkaar te knokken om de poet, hetgeen een binnen de NAVO algemeen verschijnsel is geworden;
— het op één lijn krijgen van alle leden van het bondgenootschap over belangrijke kwesties is onbegonnen werk, hetgeen vooral repercussies heeft bij het optreden tegen bedreiging van Westerse belangen ,,out of area", en wat zeker ten detrimente werkt van het adequaat optreden in geval van gevaarlijk escalerende crises.

Op al deze gebieden is men in het Oostblok erin geslaagd de heilstaat te realiseren; zoals de NRC dat enige tijd geleden vaststelde (de auteur is mij ontschoten): de Sovjet-Unie héèft geen militair-industrieel complex, zij ìs er één. In politiek opzicht is het Warschau-Pact ook niet met de NAVO te vergelijken: Moskou schrijft voor wat er gebeurt. Hetzelfde geldt voor de materieelverwerving: de Russen leveren het ontwerp, de rest bouwt in licentie. Gevolg: lage R&D-kosten, lange produktielijnen, kortom, zij betalen minder dan de helft voor hun spullen dan wij èn aan geen parlementariër behoeft te worden gevraagd of hij akkoord gaat met de defensiebegroting.
De roemruchte ET's zijn onder andere bedoeld om dit gevecht tegen de conventionele bierkaai op intelligente wijze te winnen, doch daarbij wordt een aantal essentiële punten verwaarloosd: 1. de technologische achterstand van de Russen is lang niet meer wat hij is geweest, en 2. de nadelen van concurrentiegewijze produktie in het Westen worden groter naarmate de spullen ingewikkelder zijn en uitvoeriger R&D eisen, zodat tegen de tijd dat de Russen onze ET's óók hebben — zeg na een jaar — zij ze goedkoper kunnen maken dan wij.[7]
Het zal duidelijk zijn: wil het Westen binnen de bestaande marges toch een adequate verdediging tegen de Russen op de been houden dan zullen de schaarse middelen op zo efficiënt mogelijke wijze moeten worden beheerd en geconcentreerd moeten worden gebruikt om de dreiging te bestrijden. Hetgeen ons noopt de prioriteiten te bestuderen. Dat zijn de volgende.

1. **Afschrikking in vredestijd**

Dat geldt Qua Patet Orbis. Bij in gebreke blijven van de VN hebben de Amerikanen voor zichzelf de rol van mondiale politieman opgeëist en op die rol is hun vloot ook gebouwd: grote carriers en in potentiële conflicthaarden ,,prepositioned" materieel voor leger en mariniers om tijdig ,,out of area" (uit NAVO-gezichtspunt) in te grijpen. In dat verband neemt ,,maritime prepositioning" een belangrijke plaats in. De Russische opbouw van een oceaanvloot sinds het eind van de jaren '60 is kennelijk bedoeld om in deze ,,Pax Americana" een voet tussen de deur te krijgen, waardoor de kans dat een ,,out of area"-conflict escaleert tot wereldoorlog alleen maar is toegenomen. Hetgeen grote aandacht voor ,,crisismanagement" nog belangrijker heeft gemaakt. Edoch, van een op dit punt te verdeelde NAVO kan niet worden verwacht dat zij zich in de nabije toekomst in deze rol zal thuisvoelen, op individuele leden zoals Engeland en Frankrijk na. Tenslotte is uiteraard de afschrikking in Europa van groot belang, en die is vooral nucleair.

2. **Het stoppen van een Russisch offensief in Centraal-Europa**

Daarop zijn de land-en luchtmachten van Engeland, de VS, de Benelux, Duitsland en toch ook

[7] Zie ook: Conventional defence improvement in NATO. *Strategic Survey 1985-1986*. IISS, Londen (1986).

Frankrijk gericht en daaraan worden, theoretisch, ook de marines geacht directe steun te geven. De NAVO geniet niet de paraatheid en de middelen om een overrompelingsoffensief van het Warschau-Pact op te vangen, met name als gevolg van zwakke gaten in de verdediging.

3. **Het beveiligen van de SLOC's en de flanken door marines en luchtmachten**

Hoe belangrijk deze taak ook is, hij staat als laatste vermeld omdat hij pas relevant wordt àls West-Europa in de Centrale sector redelijk kan standhouden, en dat kan pas als *iedereen* daaraan meewerkt.

Wie vecht tegen wie?

Het gezamenlijk stellen van prioriteiten om met elkaar de dreiging zo goed mogelijk te weerstaan is onder krijgsmachtdelen niet gebruikelijk. Door onderlinge rivaliteit tussen leger, luchtmacht en marine werd de Amerikaanse invasie van Grenada in feite een verdrietige flop; omdat de US luchtmacht beslist wilde meedoen aan de tuchtiging van Gaddafi moesten halsbrekende politieke toeren worden uitgehaald voor een karwei dat de vliegtuigen van de Amerikaanse Zesde Vloot ook hadden afgekund. Dit ter geruststelling van de naïeven die dachten dat dit soort potsierlijkheden alleen in onze Haagse slangenkuil voorkwam.
Terwijl het geld ontbreekt om de defensietaken werkelijk goed uit te voeren wordt bij ons de marinebegroting gebruikt om de werkgelegenheid op noodlijdende scheepswerven te redden, doch er wordt geen geld uitgetrokken om de aldus geproduceerde fregatten te kunnen exploiteren, zodat ten hoogste de helft operationeel inzetbaar is. Omdat de krijgsmachtdelen eigenlijk niet zo thuis zijn op elkaars arbeidsterrein komt het ook niet ervan gezamenlijk te plannen. Dat geldt van Washington tot Den Haag. Kortom, de NAVO-marines, lucht- en landmachten vechten niet tegen de Russen maar tegen elkaar. En daar zijn ze niet voor.

In Nederland zitten wij met: een Legerkorps dat gevaarlijk onder sterkte is waar het gaat om de taak met voor dat korps hoogste prioriteit, en met een marine wier fregatten te klein zijn voor de Atlantische Oceaan en verkeerd uitgerust voor het Baltische gebied, zodat geen bijdrage kan worden geleverd aan de cruciale strijd in de Centrale sector; de Russen blijven de baas op de noordflank van die sector.
Het lijdt geen twijfel dat de Nederlandse landmacht haar taak pas naar behoren kan vervullen als er ten minste een divisie in Duitsland is gelegerd. Het is onlogisch *parate* eenheden 350 km achter hun oorlogstaak te legeren en bovendien alle eenheden op te bouwen uit een mix van paraat en RIM. Financiën voor een divisie in de BRD zouden kunnen worden gevonden door één divisie (die in de BRD) paraat te houden (maar dan ook geheel), één RIM te stellen (geheel) en één een mix van RIM en mobilisabel te geven.

Bij de Nederlandse marine zou het geen kwaad kunnen als men de ,,shallow seas"-allergie kwijtraakte. Noord- en Oostzee zijn vieze woorden in de Marineclub en dat is hoogst betreurenswaard, aangezien wij inmiddels geen schepen meer hebben die de voor zeestrijdkrachten kenmerkende flexibiliteit kunnen waarmaken.[8] Het M-fregat, ooit bedoeld als *multi-purpose*schip voor de Noordzee (en uitstekend te gebruiken in de Oostzee) groeide bijna vanzelf uit tot een ASW-fregat voor de Atlantische Oceaan. Natuurlijk: aan ASW-eenheden bestaat altijd een tekort, maar jezelf in de Atlantische Oceaan *defensie in de diepte* te permitteren (,,offensive sea control", ,,defensive sea control" en konvooibescherming) terwijl voor een taak met hogere prioriteit geen middelen meer overblijven is een beetje overdreven. Voorts verdient het Korps Mariniers aandacht. Amfibische strijdkrachten kunnen grote invloed hebben op de strijd in de Centrale sector, door uit het noorden een tweede front op te bouwen. Maar dan

[8] Een prominente criticus van de verregaande specialisatie in NAVO-vloten en het groter worden van scheepstypen, ook indien hun taak daarom niet vraagt — terwijl de moderne wapen- en radargevechtsleidingstechniek juist steeds compactere systemen mogelijk maken — is admiraal sir James Eberle (RN retd), o.a. hoofdredacteur van ,,Naval Forces". (Zie o.a. zijn artikel: The maritime role in strategic deterrence and crisis control. *Naval Forces* 7(1986)(5).) Het verlies van flexibiliteit en vooral ook van ,,flexibility in numbers" maakt het volgens hem voor de NAVO steeds moeilijker adequaat te reageren op de mogelijke crisisvormen. In dit verband verdient ook aandacht het terugtrekken van Nederland uit het NFR90-project, omdat het schip te groot (ca. 6000 ton wv) en te duur dreigt te worden. Frappant is dat voor de Atlantische taak ongeveer die grootte gewenst is! Zou de armoede ons dan toch de ,,shallow seas" in drijven?

moeten ze wel serieus zijn uitgerust en ook beschikken over eigen amfibische transportmiddelen. Sneeuwscooters voldoen dan niet.
Interdictie met scheepsartillerie en (kruis)raketten uit het Baltische gebied past uitstekend in Rogers' FOFA-conceptie en mariniers op de kust van Oost-Duitsland passen geheel in de Air-Land Battle-gedachte, al is die voor Europeanen nauwelijks consumabel.

Een oorlog moet je winnen

Wie zich voorbereidt op een eventuele oorlog doch niet van plan is die te winnen kan beter de wapenrok uittrekken. Europese NAVO-leden kunnen in dat opzicht het een en ander leren van de mentaliteitsverandering die zich heeft voltrokken in de Amerikaanse strijdkrachten sinds het aantreden van de regering Reagan. Wij denken erg defensief en laten de defensieplanning te zeer stromen in de door traditie en gevestigde belangen reeds voorgevormde bedding. Wie voorwaarts verdedigt moet zijn leger voorwaarts legeren; wie tòch al middelen tekort komt moet zijn marine niet naar de Poolzee sturen als het spannend wordt. De logica is zo simpel.

Als stimulans een schets van de Juiste Mentaliteit, die ik ontleen aan het kostelijke boekje ,,Mariniers!" van kol marns b.d. J. Gravestijn[9]:

Is een marinier bereid voor zijn vaderland te sneuvelen? Neen! Een marinier is niet bereid voor zijn vaderland te sneuvelen. Wij zijn wel steengoed, maar niet knettergek! Wij zorgen er juist voor dat de vijand bereid is voor zijn vaderland te sneuvelen.

Het moreel is er; nu de spullen nog, niet aan te schaffen op grond van de ,,gevechtsresultaten" in het Haagse circuit maar op grond van een nuchtere analyse van de dreiging en het meest logische antwoord daarop. Het gaat erom de Russen tegen te houden, het andere krijgsmachtdeel mag gerust bloeien.

[9] Uitsluitend te bestellen bij de auteur/uitgever, Dorpsstraat 254, Kiel Windeweer (f 17,40). Een must in de boekenkast van iedere krijgsman.

Nederland en de kernwapens

Een studie over het Nederlands nucleair beleid 1972-1985, 232 blz. Uitg. (onder ausp. van de Ned. Atlantische Commissie): Samsom, Alphen aan den Rijn, 1987. Prijs: f 47,50.
ISBN: 90.14.03741.4

Op initiatief van de Atlantische Commissie begon in 1984 een onderzoek naar het Nederlandse kernwapenbeleid in de periode 1972-1985. In een daartoe opgerichte studiegroep zaten o.m. de toenmalige bgen G. C. Berkhof en lkol H. Korthuijs als militaire deskundigen, alsmede een groot aantal civiele experts. Het resultaat van het onderzoek is in drie delen gesplitst. In dl 1 zijn op een heldere wijze de Nederlandse kernwapentaken beschreven vanaf 1959 tot heden. Het wekt echter enige bevreemding dat hierbij ook Pershing-IA, Pershing-II en kruisvluchtwapens worden vermeld omdat naar mijn mening hierbij geen sprake is van een specifiek Nederlandse taak. In dl 2 wordt aandacht besteed aan de internationale context, waarbinnen het Nederlandse kernwapenbeleid zich ontwikkelt. Ruime aandacht krijgen de veranderingen in het strategische denken bij de NAVO die uiteindelijk tot MC 14/3, de strategie van ,,flexibility in response", hebben geleid. Tevens schenken de auteurs aandacht aan het neutronenwapen en de INF-kwestie als inleidende beschieting op de perikelen die deze later vormen voor de consensus over het Nederlandse veiligheidsbeleid. Dl 3 van de studie is de eigenlijke kern van het betoog. Daarin wordt het kernwapenbeleid van de kabinetten Den Uyl, Van Agt-I, -II en -III en Lubbers geanalyseerd. In de korte beschrijving van de voorgeschiedenis vanaf de jaren '50 tot 1972 is het aardig weer te constateren dat het kabinet Drees (PvdA) het groene licht gaf voor de Nederlandse kernwapentaken. Hierna begon de ellende pas goed; in de daaropvolgende hoofdstukken wordt ingegaan op de wijze waarop ,,het terugdringen van de rol van kernwapens" inhoud krijgt en uiteindelijk wordt omgebogen tot ,,het verminderen van de afhankelijkheid van kernwapens". Ik schrijf hier ellende omdat deze periode zich kenmerkte door een toenemend gebrek aan overeenstemming over het Nederlandse veiligheidsbeleid.
Met het kabinet Den Uyl begon de ,,martelgang van kromme Lindert" (Berkhof in de NRC van 3 maart 1987). In een uitstekende sfeertekening komen de smalle marges waarbinnen het kernwapenbeleid gestalte krijgt tot uitdrukking. Die marges worden enerzijds bepaald door de wens een trouwe bondgenoot te blijven en anderzijds door de electorale druk op onze politici. In eerste in-